

به نام خدا

دومین انتخابات پارلمانی عراق

اسفند ۱۳۸۸ (مارس ۲۰۱۰)

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۳.....	نگاهی به مجلس عراق
۵.....	سابقه انتخابات
۷.....	تحولات سیاسی امنیتی عراق در آستانه انتخابات
۹.....	اهمیت انتخابات عراق
۱۲.....	ائتلاف‌های جدید در آستانه انتخابات
۱۶.....	نگاهی به ائتلاف‌های انتخاباتی و مسائل قومی و مذهبی
۱۹.....	حذف بعثی‌ها از انتخابات
۲۱.....	قانون انتخابات عراق
۲۳.....	چگونگی برگزاری انتخابات عراق
۲۴.....	کشورهای خارجی و انتخابات عراق
۲۸.....	ایران و انتخابات پارلمانی عراق
۳۰.....	جمع‌بندی
۳۲.....	منابع و مأخذ

کد موضوعی: ۲۶۰

شماره مسلسل: ۱۰۱۳۰

بهمن‌ماه ۱۳۸۸

دفتر: مطالعات سیاسی

دومین انتخابات پارلمانی عراق اسفند ۱۳۸۸ (مارس ۲۰۱۰)

چکیده

دومین انتخابات مجلس قانونگذاری عراق قرار است در ۱۶ اسفندماه سال جاری برگزار شود. این انتخابات که پس از کشمکش‌های فراوان بر سر قانون انتخابات و با حضور ۱۲۷ ائتلاف و تشکل سیاسی و با مشارکت ۶۵۰۰ نامزد انتخاباتی برگزار می‌شود از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای در تحولات آتی این کشور از یکسو و تحولات منطقه از سوی دیگر برخوردار است. روابط گسترده جمهوری اسلامی ایران با عراق که با پیوندهای دیرینه فرهنگی و اجتماعی گره خورده، این انتخابات را برای ایران نیز بسیار با اهمیت کرده است. گزارش حاضر علاوه بر معرفی پارلمان فعلی عراق بر مسائل امنیتی، جایگاه مجلس در کشور عراق، اهمیت انتخابات جدید، دسته‌بندی‌های سیاسی تازه در آستانه انتخابات، مسائل قومی و مذهبی، نقش کشورهای خارجی و رهیافت‌های جمهوری اسلامی ایران در مورد انتخابات پیش روی عراق تمرکز می‌کند.

مقدمه

دومین انتخابات پارلمانی در عراق اسفندماه سال جاری برگزار می‌شود. این انتخابات در شرایط سیاسی فعلی عراق و منطقه دارای اهمیت خاصی است و مطمئناً آینده عراق را با توجه به تکثر سیاسی موجود در آن و همچنین ترجیحات سیاست خارجی آن را تعیین می‌کند. این انتخابات با توجه به این موضوع که عراق عرصه رقابت برخی از کشورهای منطقه از یکسو و رقابت‌های درون‌جناحی، حزبی و قومی - مذهبی قرار گرفته است قابل بررسی و تحلیل است. خروج نظامیان آمریکایی از شهرهای عراق در تابستان گذشته به همراه موج جدید حملات تروریستی در این کشور که از نظر شدت و تلفات بی‌سابقه است، اختلافات به‌وجود آمده میان عراق و برخی از کشورهای همسایه در پی این حملات، حضور مجدد بعثی‌های فراری در عرصه امنیتی عراق، دخالت مستقیم برخی از کشورهای عربی در امور داخلی عراق، اختلاف نظر میان رهبران عراقی از جمله در مورد اصلاح قانون انتخابات عراق و دو بار وتوی آن از طرف معاون سنی رئیس‌جمهوری عراق مهمترین تحولات در آستانه انتخابات هستند.

نوری مالکی به‌عنوان نخست‌وزیر عراق در طول دوره چهارساله نخست‌وزیری خود با مشکلات عدیده‌ای مواجه بوده که بیشتر این مشکلات ناشی از درخواست‌های ویژه گروه‌ها و جریان‌های سیاسی شریک در دولت و قهر و آشتی آنها، شکست ائتلاف تشکیل‌دهنده دولت و فساد گسترده اقتصادی بوده است. مالکی در طول سال‌های حکومت خود چند بار دولت را اصلاح کرد و برخی از وزرا را برکنار و افراد جدیدی را وارد کابینه کرد. چالش‌های مالکی در طول سال گذشته و پس از خروج

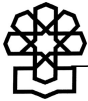

نیروهای خارجی از شهرهای عراق به بُعد امنیتی کشیده شد که تا مرز استیضاح وی نیز پیش رفت.

بعد دیگر اهمیت انتخابات در عراق به تشکیل ائتلاف‌های جدید در این کشور باز می‌گردد که پس از انتخابات مجالس استانی این کشور، شکل تازه‌ای به‌خود گرفته است. در این ائتلاف‌ها علاوه بر مباحث قومی و مذهبی اشتراکات سیاسی نیز مد نظر قرار دارد که در انتخابات پارلمانی عراق به‌خوبی می‌توان آن را مشاهده کرد. در انتخابات دوم پارلمانی عراق که پس از سقوط رژیم بعث در این کشور برگزار می‌شود عملاً مالکی راه خود را از برخی جریان‌های شیعه این کشور جدا کرده و کردها نیز با توجه به خواست‌های اقلیمی خود به این انتخابات نگاه می‌کنند. اعراب سنی که معتقدند سهم مهم و تأثیرگذاری در قدرت ندارند در شرایط فعلی به تکاپو افتاده‌اند تا شاید از رهگذر چانه‌زنی‌های سیاسی، سهم خود را در قدرت به‌خصوص پارلمان این کشور - با توجه به نظام سیاسی عراق که پارلمانی است - به‌دست آورند.

نگاهی به مجلس عراق

مجلس فعلی عراق ۲۷۵ نماینده دارد که با رأی مستقیم مردم انتخاب می‌شوند. درحال حاضر در این مجلس ۱۶ فراکسیون حضور دارند که برخی از آنها در پی اختلافات سیاسی در ائتلافات یکپارچه شیعیان این کشور و انشعاب از آن به‌وجود آمده‌اند. تا پیش از جدایی فراکسیون «صدر» و «فضیلت» از «ائتلاف یکپارچه»، این ائتلاف با ۱۴۸ نماینده بیشترین تعداد کرسی‌های پارلمانی را در دست داشت. با جدایی این دو جریان درحال حاضر فراکسیون ائتلاف یکپارچه عراق که شامل نمایندگان احزاب

الدعوه، سازمان بدر، مجلس اعلاى اسلامى عراق و برخی از نیروهای مستقل است ۸۵ نماینده را در فراکسیون خود دارند.

دیگر فراکسیون‌های حاضر در مجلس عراق عبارتند از: ائتلاف کردها با ۵۳ نماینده؛ جبهه توافق العراقیه - اعراب سنی ۴۰ نماینده؛ فراکسیون صدر ۲۸ نماینده؛ فهرست ملی العراقیه - شیعیان سکولار ۱۹ نماینده؛ حزب اسلامی فضیلت ۱۵ نماینده؛ جبهه گفتگوی ملی العراقیه ۹ نماینده؛ اتحاد اسلامی کردستان پنج نماینده؛ فراکسیون مستقل عرب‌ها هشت نماینده؛ رسالیون دو نماینده؛ مستقل‌ها چهار نماینده؛ حزب کمونیست دو نماینده؛ ترکمان‌ها؛ ایزدی‌ها و رافدین نیز هر کدام یک نماینده.^۱

براساس قانون اساسی عراق، رئیس مجلس از اعراب سنی انتخاب می‌شود و دو معاون وی یکی از اعراب شیعه خواهد بود و دیگری نیز از کردها. درحال حاضر رئیس مجلس عراق آقای ایاد السامرایی است که چند ماهی است سکان هدایت پارلمان پرتنش عراق را در دست گرفته است. مجلس در نظام سیاسی عراق قدرتمندترین قوه به‌شمار می‌رود و نخست‌وزیر باید برای هر اقدام خود به نمایندگان توضیح دهد.

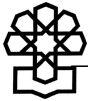
در مجلس عراق کمیسیون‌های متعددی فعالیت می‌کنند که با توجه به حوزه کاری خود با دولت در ارتباط بوده و وزرای مربوطه باید در روند تصمیم‌گیری‌های حوزه وزارتی با این کمیسیون‌ها مشورت کنند. کمیسیون سیاست خارجی، مالی، تربیت، مناطق و استان‌ها، بهداشت و سلامت، کمیسیون کار و خدمات و... از جمله کمیسیون‌های فعال در مجلس عراق هستند.

انتخابات پارلمانی آینده در عراق چهارمین انتخابات عمومی است که در این کشور برگزار می‌شود. نخستین انتخابات که در واقع رفراندوم قانون اساسی این کشور بود در سال ۲۰۰۵ و پس از تشکیل دولت انتقالی این کشور به نخست‌وزیری ابراهیم جعفری برگزار شد. پس از تصویب قانون اساسی عراق، مقدمات انتخابات دور اول مجلس این کشور فراهم شد که این انتخابات در ژانویه ۲۰۰۶ برگزار شد. دومین انتخابات سراسری در عراق در واقع اولین انتخابات پارلمانی این کشور بود که با هوشیاری مرجعیت شیعه عراق گروه‌ها و احزاب شیعه این کشور با ائتلاف در قالب ائتلاف یکپارچه شیعیان موفق شدند بیشترین میزان رأی را از آن خود کنند که پس از آن، ائتلاف کردها و ائتلاف سنی‌های موسوم به جبهه توافق قرار داشتند. دیگر ائتلاف‌ها نیز در رده‌های بعدی قرار گرفتند.

با کنار رفتن ابراهیم جعفری از حزب الدعوه؛ نوری مالکی نامزد نخست‌وزیری شد و پس از رایزنی‌های فراوان با تقسیم کابینه میان جریان‌های مختلف، دولت ائتلافی خود را تشکیل داد. در این دولت هر چند شیعیان بیشترین کرسی‌های وزارتی را در دست داشتند اما کردها و اعراب سنی نیز با توجه به نیاز داخلی عراق به اصل وحدت ملی، کرسی‌های مهمی مانند وزارت خارجه و دفاع را از آن خود کردند.

سومین انتخابات سراسری در عراق که دولت مالکی آن را مدیریت و اجرا کرد، انتخابات مجالس استانی این کشور بود. این انتخابات از آنجایی اهمیت داشت که مجالس استانی، مدیریت استان را در دست دارند و دارای قدرت اجرایی فراوانی هستند. بعد دیگر اهمیت این انتخابات به مقوله ائتلاف‌های سیاسی در این کشور باز

می‌گردد که در انتخابات فعلی نیز خود را نشان می‌دهد. ارتش و نیروهای امنیتی عراق، فارغ از کمک نظامیان آمریکایی، امنیت برگزاری این انتخابات را برعهده داشتند و این آزمونی سخت برای دولت مالکی محسوب می‌شد که از آن موفق بیرون آمد. نتیجه انتخابات نیز کاملاً قابل توجه بود. در انتخابات استانی، ائتلاف یکپارچه شیعیان به صورت چند ائتلاف دیگر وارد عرصه انتخابات شد که مهمترین آن ائتلاف دولت قانون نوری مالکی و ائتلافی بود که مجلس اعلاي اسلامی عراق با برخی از جریان‌ها به نام ائتلاف ملی عراق داشتند. در این انتخابات ائتلاف «دولت قانون» موفق شد در بیشتر استان‌ها موفقیت‌هایی به دست آورد. حزب فضیلت و جریان صدر نیز به عنوان دو فراکسیون مهم در مجلس عراق هر کدام با برخی از احزاب کوچک‌تر محلی ائتلاف‌هایی را تشکیل دادند که این ائتلاف‌ها به خصوص در استان‌های جنوبی موفقیت‌هایی به دست آوردند.

در جناح عرب‌های سنی نیز سه حزب اصلی این جریان در انتخابات استانی مشارکت کرده و تلاش کردند در استان‌های عمدتاً سنی‌نشین الانبار، صلاح‌الدین، نینوا و دیاله آرای مناسبی را به دست آورند که در این مورد موفقیت چندانی نداشتند و مجبور به ائتلاف با دیگر احزاب محلی شدند. نکته جالب در مورد این انتخابات مشارکت برخی از جریان‌های وابسته به بعثی‌ها بود که موفقیت آنها در انتخابات استان بیشتر شیعه‌نشین کربلا باعث بهت ناظران شد.^۱

۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، ۱۱ دی‌ماه ۱۳۸۷.

عراق از تابستان گذشته تجربه تازه‌ای را در بعد امنیتی داشته است. خروج نظامیان آمریکایی از شهرهای عراق و روانه شدن آنها به پادگان‌ها باعث شد تا عراقی‌ها خود امنیت شهرها را برعهده بگیرند و از این‌رو، تجربه‌ای تازه در میان نظامیان عراقی و نیروهای امنیتی آن به وجود آمد. بافت چندگانه اجتماعی عراق، منافع و تأثیرگذاری بازیگران منطقه‌ای بر عراق و همچنین حضور نیروهای اشغالگر خارجی در این کشور معادلات و چالش‌های امنیتی آن را بسیار پیچیده ساخته است؛ به نحوی که تبیین روندها و معادلات امنیتی عراق نیازمند مد نظر قرار دادن تمامی این مؤلفه‌هاست، همان‌گونه که رسیدن عراق به امنیت پایدار و ثبات نیز مستلزم نقش‌آفرینی و تأثیرگذاری مثبت هر یک از این عوامل است. براساس این است که شرایط امنیتی عراق در طول سال‌های گذشته فراز و نشیب‌های بسیاری داشته و مقاطع مختلفی را سپری کرده است.

در حال حاضر مهمترین چالش‌های امنیتی در عراق که مهمترین مشکل این کشور به‌شمار رفته و تهدید عمده‌ای برای دولت و آینده سیاسی آن به‌شمار می‌رود را می‌توان به این صورت برشمرد:

۱. فعال شدن مجدد بعثی‌ها و نقش آنها در حوادث امنیتی عراق که می‌توان اوج آن را در انفجارهای اخیر این کشور مشاهده کرد.
۲. فعالیت مجدد گروه‌های وابسته به القاعده و هدفمند شدن عملیات آنها.

۳. مشکل دولت با شوراهای بیداری و چگونگی جذب آنها در نیروهای نظامی.^۱
۴. کنترل مرزها در راستای کنترل ورود عناصر تروریستی که این مهم به‌خصوص در مورد مرزهای این کشور با سوریه، عربستان و اردن موضوعیت دارد.
۵. احتمال خروج نظامیان آمریکایی از عراق و بروز کشمکش امنیتی میان جریان‌های رقیب به‌خصوص با کردها.
۶. مسئله شبه‌نظامیان وابسته به حکومت محلی منطقه کردستان معضل مهمی برای دولت این کشور است.
۷. در بعد امنیتی هنوز تکلیف شهر کرکوک مشخص نشده است و این خود به استخوان لای زخم برای دولت تبدیل شده است.
۸. ارتش و نیروهای امنیتی عراق دارای شکاف‌های بزرگ امنیتی هستند به‌گونه‌ای که این شکاف‌ها یکی از مهمترین عوامل بروز انفجارهای اخیر در این کشور به‌شمار می‌رود.^۲
۹. گروه‌های مسلح عراقی مانند جریان صدر، سلاح خود را حفظ کرده و تنها دست به عملیات نظامی نمی‌زنند که این موضع نیز ممکن است در هر زمانی تغییر کند.
۱۰. عراق هنوز یک سازمان اطلاعاتی قوی و متشکل ندارد که بتواند مشکلات امنیتی را برآورد و خنثی کند.
۱۱. عراق در حال حاضر از نظر امنیتی به‌شدت با سوریه و عربستان دچار

۱. خبرگزاری ایسنا به نقل از گزارش ۷۱ صفحه‌ای پنتاگون با عنوان «ثبات و امنیت در عراق» که به کنگره آمریکا ارائه شده بود، ۱۳۸۸/۵/۱۱.

مشکل شده است؛ بغداد، دمشق و ریاض را متهم می‌کند که پشت انفجارهای اخیر این کشور قرار دارند.^۱

۱۲. درحالی که تا اندازه‌ای اختلافات قومی و مذهبی در عراق فروکش کرده است اما هر زمان احتمال بروز مجدد این اختلافات به بهانه‌های گوناگون وجود دارد.

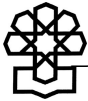
اهمیت انتخابات عراق

درحالی که در آستانه انتخابات جدید، خبری از ائتلاف‌های بزرگ انتخاباتی سال ۲۰۰۵ نیست، اما با توجه به کشمکش قدرت در این کشور، ائتلاف‌های جدیدی سربر آورده‌اند که هر کدام از آنها می‌توانند به اهمیت این انتخابات بیافزایند. به صورت خلاصه می‌توان اهمیت این انتخابات را چنین برشمرد:

۱. از آنجایی که نظام عراق نظام پارلمانی است، هر حزب و جریانی که بتواند پیروز این انتخابات باشد هم قوه اجرایی و هم قوه قانونگذاری را در دست دارد؛ بنابراین، می‌تواند در آینده سیاسی عراق و منطقه به نقش‌آفرینی بپردازد. ازاین‌رو ائتلاف‌های جدیدی در این کشور شکل گرفته تا هر جریان یا حزب بهتر به منویات خود برسند.

۲. با توجه به مشکلات سیاسی و امنیتی برشمرده شده در مورد وضعیت فعلی عراق، دولت آینده عراق میراث‌دار بسیاری از مشکلات موجود در این کشور است. این دولت باید با چالش‌های عمده سیاسی و امنیتی مقابله کند. مهمترین موضوعی که

۱. مصاحبه نوری مالکی با روزنامه الصباح چاپ بغداد، ۹ نوامبر ۲۰۰۹.

دولت آینده عراق با آن مواجه است؛ مسئله خروج نظامیان آمریکایی از عراق است که در سال ۲۰۱۱ رخ می‌دهد.

۳. انتخابات استانی که در سال ۲۰۰۹ در عراق برگزار شد نشان داد جریان‌های جدیدی در عراق توانسته‌اند خود را در عرصه سیاسی معرفی کنند که مهمترین آن حزب بعث و سکولارها هستند. حزب بعث مورد حمایت برخی از جریان‌های سنی و حتی شیعه عراق است، مثلاً در استان شیعه‌نشین کربلا حزب بعث موفق شد بیشترین کرسی‌های استانی را به دست آورد. ازاین‌رو هرگونه رأی‌آوری مجدد آنها می‌تواند معادلات فعلی قدرت را در این کشور تغییر دهد.

۴. انتخابات استانی عراق نشان داد که جریان‌هایی که در چارچوب گرایش‌های قومی - مذهبی همسو تلقی می‌شوند، هر چند همچنان حضور و نفوذ دارند اما برای بیشتر احزاب، خواست‌های قومی جانشین خواست‌های سیاسی شده است تا جایی که در برخی از ائتلاف‌های موجود در عراق شاهد اختلاط شیعه - سنی و عرب - کرد هستیم. در ادامه برخی از این موارد ذکر خواهد شد.

۵. مسئله دیگری که به اهمیت انتخابات عراق می‌افزاید به موضع آمریکایی‌ها در این انتخابات مربوط می‌شود. براساس شواهد موجود آمریکایی‌ها از قدرت‌گیری مجدد نیروهای مذهبی شیعه در عراق نگران هستند. آمریکایی‌ها بیشتر مایلند جریان‌های غیرمذهبی و سکولار در عراق قدرت را به دست بگیرند و در این میان آنها توجه خاصی به ایاد علاوی سیاستمدار شیعه سکولار و رئیس فراکسیون فهرست العراقیه این کشور دارند. سفرهای اخیر و پرشمار مقامات آمریکایی به خصوص جو بایدن، معاون رئیس‌جمهور این کشور به عراق و تأکید وی در مورد توجه قرار گرفتن

علاوی، دلیلی بر این امر است. دخالت آمریکایی‌ها در انتخابات عراق نسبت به دور قبل روند فزاینده‌ای به‌خود گرفته و دلیل عمده آن نیز به ترس این کشور از قدرت‌گیری مجدد دوستان ایران در عراق بازمی‌گردد.^۱

۶. کشورهای عرب منطقه موضوع دیگری هستند که انتخابات عراق را مهم کرده‌اند. با این مهم که دست برخی از کشورهای عربی در انفجارهای اخیر بغداد دیده شده است و همراهی این کشورها با احزاب عمدتاً عرب سنی - با توجه به اقلیت بودن آنها - و همچنین همکاری با سران حزب منطه بعث، می‌توان نگاه آنها به انتخابات آینده عراق را درک کرد. کشورهای عرب منطقه، دولت فعلی را عمده‌ترین مزاحم در راه قدرت‌گیری مجدد عرب‌های سنی می‌داند و سرمایه‌گذاری بسیاری بر این انتخابات کرده است.^۲

۷. عراق بعد از پایان انتخابات و تشکیل دولت جدید، وارد مرحله‌ای تازه از حیات خود خواهد شد. در این دوره و با پشت سر گذاشته شدن بحران‌های امنیتی، بحث سرمایه‌گذاری در صنایع عراق به‌خصوص صنعت نفت این کشور گسترش یافته و از این‌رو با افزایش استخراج و صادرات نفت - قرار است برنامه‌ای برای استخراج روزانه ۱۲ میلیون بشکه اجرا شود - عملاً دولت آینده عراق به‌خصوص دو سال آخر دولتی ثروتمند خواهد شد که با این روند، قدرت سرمایه‌گذاری و بازسازی این کشور گسترش خواهد یافت. از این‌رو می‌توان گفت دولتی که از انتخابات آتی بیرون خواهد آمد نقش مهمی در ساختار سیاسی، اقتصادی و بحث بازسازی خواهد داشت.

۱. بایدن خطاب به مالکی، با مجلس اعلای اسلامی عراق و گروه صدر ائتلاف تشکیل شده، خبرگزاری ایسنا، ۱۳۸۸/۴/۲۱

۲. دخالت عربستان در انتخابات عراق، خبرگزاری مهر، ۱۳۸۸/۹/۱۳.

ائتلاف‌های جدید در آستانه انتخابات

۲۹ آذرماه ثبت‌نام از نامزدهای شرکت‌کننده در انتخابات عراق پایان یافت. قاسم العبودی از اعضای کمیسیون انتخابات عراق در مورد احزاب، جریان‌ها و ائتلاف‌هایی که قرار است در انتخابات این کشور مشارکت کنند می‌گوید که تعداد آنها ۱۲۷ تشکیل و ائتلاف است که با این توضیح به‌نظر می‌رسد که انتخابات عراق به شکل بسیار پیچیده و نزدیکی برگزار خواهد شد. ۶۵۰۰ نامزد انتخاباتی در قالب این ائتلاف‌ها در انتخابات مشارکت خواهند کرد که از این تعداد ۲۲۵ نفر از آنها وارد مجلس قانونگذاری عراق می‌شوند. مهمترین نکته‌ای که در شکل‌گیری ائتلاف‌های جدید باید به آن اشاره کرد خارج شدن موازنه قومی - مذهبی از این انتخابات است به‌گونه‌ای که در انتخابات به‌خوبی می‌توان اتحاد جریان‌های شیعه و سنی را در قالب ائتلاف‌های انتخاباتی برای به‌دست گرفتن قدرت دید.

مهمترین ائتلاف‌هایی که برای شرکت در انتخابات ثبت‌نام کرده‌اند به‌شرح زیر است:

ائتلاف عراق ملی وابسته به مجلس اعلای اسلامی عراق به رهبری عمار حکیم، ائتلاف دولت قانون وابسته به نوری مالکی، ائتلاف همبستگی و وحدت ملی وابسته به وثاب شاکر نماینده مجلس و مشارکت کردهای استان موصل، ائتلاف وحدت ملت وابسته به حزب کمونیست عراق، ائتلاف جبهه نینوای ملی وابسته به اسامه نجیفی نماینده پارلمان و مخالف سرسخت حضور کردها در موصل، ائتلاف اراده و تغییر وابسته به نوشیروان مصطفی عضو برجسته و جدا شده کردها از فهرست مشترک بارزانی و طالبانی در کردستان عراق، ائتلاف وحدت عراق وابسته به جواد بولانی

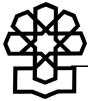
وزیر کشور و همچنین مشارکت اداره اوقاف اهل سنت، ائتلاف جدید ملی عراق وابسته به ایاد علاوی و صالح المطلک از هواداران سرسخت بعثی‌ها، ائتلاف کار و نجات ملی وابسته به استاد کاظم بدیری از شخصیت‌های مستقل سیاسی کربلا، ائتلاف کردها وابسته به طالبانی و بارزانی، ائتلاف توافق ملی وابسته به حزب اسلامی اهل سنت و مشارکت عدنان دلیمی رئیس سابق جبهه توافق اهل سنت، ائتلاف عشتار ملی وابسته به اقلیت‌های مسیحی، ائتلاف شوراهای عراق برای گروه‌های ملی‌گرا وابسته به فواز الجربه رئیس قبایل شمیری موصل و همچنین مشارکت صابئی‌های موصل و ائتلاف کار و نجات ملی آزاد مستقل.

با وجود این چند ائتلاف عمده در انتخابات اخیر صورت گرفته که می‌توان آن را به صورت زیر تقسیم‌بندی کرد:

۱. **ائتلاف دولت قانون:** نوری مالکی نخست‌وزیر عراق و رهبر یکی از شاخه‌های حزب الدعوه براساس تجربه‌ای که در انتخابات استانی سال گذشته به دست آورد، این ائتلاف را بار دیگر زنده کرد. در این ائتلاف که شامل کادری از حزب الدعوه به ریاست مالکی است، برخی از احزاب و جریان‌های کرد و مسیحی نیز مشارکت دارند. به گفته عباس البیاتی یکی از رهبران این ائتلاف بیش از ۴۰ حزب و جریان در این ائتلاف مشارکت دارند که بسیاری از آنها از احزاب سنی هستند. وی معتقد است که هدف اصلی از تشکیل این ائتلاف پایان دادن به اختلاف‌های مذهبی ریشه‌دار در عراق و یک نوع اتحاد ملی از نوع قومی - مذهبی است.^۱

۲. **ائتلاف ملی عراق:** این ائتلاف به رهبری ابراهیم جعفری سیاستمدار کارکنسته

۱. نوری المالکی ائتلاف دولت قانون را رسماً اعلام کرد، خبرگزاری حیات، ۱۳۸۸/۷/۱۱.

عراقی و رهبر پیشین حزب الدعوه تشکیل شده و به نظر می‌رسد رقیب عمده‌ای برای ائتلاف دولت قانون باشد. در این ائتلاف برخی از احزاب و جریان‌های مطرح عراقی حضور دارند که برخی از آنها به این شرح است: مجلس اعلای اسلامی به رهبری عمار حکیم، سازمان بدر به رهبری «هادی العامری»، جریان صدر به رهبری مقتدا صدر، جریان اصلاح به رهبری ابراهیم جعفری نخست‌وزیر سابق عراق، فراکسیون همبستگی و کنفرانس ملی عراق به ریاست احمد الجلبی، حزب الدعوه به رهبری عبدالکریم العنزی، حزب تازه تأسیس الوسط به رهبری موفق الربیعی و علاوه بر آن جمعیتی از استان الانبار به ریاست شیخ حمید الهایس، جمعیتی از استان البصره به ریاست شیخ خالد الملا، جمعیت‌های سه‌گانه سنی از استان نینوا، جمعیت مسیحی به ریاست خالد المرزه و همچنین جمعیت‌های سیاسی ترکمنی، کردی و شخصیت‌های عشایری، آکادمیک و زنان است. نکته قابل طرح در مورد این ائتلاف به مواضع جریان صدر باز می‌گردد که حاضر نیست به‌سادگی با مجلس اعلا به همکاری بپردازد. اختلافات عمده جریان صدر با مجلس اعلا از یک طرف به مسئله تعیین سرنوشت کرکوک و از طرف دیگر به مسئله فدرالیسم در جنوب عراق باز می‌گردد. جریان صدر به واسطه همین اختلافات بود که خود را از ائتلاف یکپارچه بیرون کشید.

ابراهیم الجعفری اهداف سه‌گانه‌ای را که این ائتلاف برای خود انتخاب کرده است به این شرح برمی‌شمرد: برقراری روابط حسنه با کشورهای همسایه بدون هیچ استثنایی، و اداره کشور براساس گزینه‌های دموکراسی به‌گونه‌ای که تمامی نیازهای ملت عراق را برآورده کند. تلاش‌های بسیاری صورت گرفت تا حزب الدعوه نوری مالکی نیز به این ائتلاف بپیوندد اما به گفته موفق الربیعی سیاستمدار عراقی برخی از

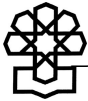
کشورهای خارجی مانع از پیوستن مالکی به این ائتلاف بوده‌اند. هر چند وی اشاره‌ای مستقیم به این کشورها نکرد؛ اما به‌خوبی مشخص است که منظور وی دولت آمریکاست که به مالکی وعده‌هایی در مورد انتخابات داده است.

۳. **حزب ملی عراق:** این تشکل که هنوز قوام زیادی نیافته است؛ ائتلافی است میان سکولارهای سنی و شیعه عراق که پیوند تنگاتنگی با بعضی‌ها دارند. در این ائتلاف انتظار می‌رود برخی از جریان‌های دیگر نیز به آن بپیوندند. احزاب و جریان‌های سکولار رهبری دارند. برخی از رهبران این جریان عبارتند از: طارق الهاشمی، ایاد علاوی، رافع العیساوی و صالح مطلق. فهرست تجدید، جنبش وفاق، جبهه گفتگو، فهرست آینده ملی، فهرست عراقیون، فهرست الحل و همچنین فهرست عبدا... الحمیدی از دیگر اعضای تشکیل‌دهنده این ائتلاف هستند.^۱ این ائتلاف پس از ائتلاف دولت قانون و ائتلاف ملی عراق سومین ائتلاف انتخاباتی این کشور است.

۴. **ائتلاف کردها:** کردها در انتخابات پارلمانی آینده عراق دچار تشتت شده‌اند و برخی از جریان‌های کوچک‌تر آنها به برخی از ائتلاف‌های غیرکرد پیوسته و یا با احزاب کوچک‌تر کرد ائتلافی جدید تشکیل داده‌اند. اما ائتلاف عمده در انتخابات آینده باز هم از آن حزب دمکرات به رهبری مسعود بارزانی و حزب اتحادیه ملی کردستان به رهبری جلال طالبانی رئیس‌جمهور عراق است. این ائتلاف برخی از افراد مستقل کرد را نیز با خود همراه کرده است.

از نکات قابل توجه ائتلاف‌ها و گروه‌های سیاسی حاضر در انتخابات مجلس می‌توان به این مهم اشاره کرد که همه این ائتلاف‌ها متشکل از گروه‌های مختلف دینی،

۱. تشکیل ائتلاف حرکت ملی عراق، بزرگ‌ترین فراکسیون اهل تسنن و تشیع در عراق خبرگزاری ایسنا، ۱۳۸۸/۸/۹.

قومی و حتی مذهبی است به‌طوری که می‌توان گفت در همه ائتلاف‌های شکل گرفته هم شیعیان حضور دارند، هم اهل سنت و هم دیگر اقلیت‌های دینی و قومی اما بیشترین تغییری که در این دور رقابت می‌توان آن را مشاهده کرد، تغییر ساختار کلی کردها، شیعیان و اهل سنت است. در انتخابات گذشته عراق، کردهای کردستان در یک فهرست انتخاباتی شرکت کردند اما این بار در فهرست‌های سیاسی و به دور از بارزانی و طالبانی حضور دارند.^۱

۵. **اهل سنت نیز در سال ۲۰۰۵ سعی کردند در یک فهرست سنی حضور داشته باشند اما این بار آنها در همه فهرست‌ها خصوصاً فهرست‌های شیعه وابسته به حکیم و نوری مالکی حضوری پررنگ به‌خود گرفته‌اند.** در بین شیعیان نیز برخلاف دوره گذشته که اکثر گروه‌های سیاسی در یک فهرست شرکت داشتند این بار شیعیان به دو ائتلاف مالکی و حکیم تقسیم شدند. عدنان الدلیمی رهبر ائتلاف اهل سنت عراق تلاش بسیاری برای معرفی یک ائتلاف جدید به خرج داد اما تقریباً راه به جایی نبرد.

نگاهی به ائتلاف‌های انتخاباتی و مسائل قومی و مذهبی

براساس آنچه در بالا آورده شد، احزاب سیاسی عراق به این نتیجه رسیده‌اند اگر بخواهند در عرصه سیاسی حضور داشته باشند، جایی برای اختلافات قومی و مذهبی وجود ندارد. پیچیدگی ائتلاف‌های به‌وجود آمده در این کشور به‌گونه‌ای است که نشانه چندان از ائتلاف‌های قومی و مذهبی در آن دیده نمی‌شود. از نظر قومی تنها

1. Rachel Schneller, Avoiding Election at Any Cost in Iraq, Council on Foreign Relations, December 3, 2009.

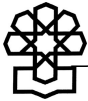

ائتلاف کرده‌است که رنگی این چنین دارد درحالی که ائتلاف نوشیروان مصطفی با برخی از جریان‌های عربی نیز همراه شده است. در گروه اعراب سنی نیز طیف‌ها و جریان‌های مختلفی از آنها وارد دو ائتلاف بزرگ شیعیان شامل ائتلاف دولت قانون نوری مالکی و ائتلاف ملی عراق به رهبری مجلس اعلا شده‌اند؛ درحالی که گروه دیگری از آنها - مانند طارق الهاشمی - وارد ائتلاف سکولارهای شیعه به رهبری ایاد علاوی شده‌اند.

با توجه به تجربه چهار سال گذشته در عراق، جریان‌های اقلیت عرب سنی و قومی کردها به این نتیجه رسیده‌اند که تنها راه ورود حقیقی به عرصه قدرت اجرایی و قرار گرفتن در عرصه سیاسی - خارج از سهمیه‌بندی قومی پست‌های وزارتی - ورود به ائتلاف‌های انتخاباتی است. در این میان اهل سنت عرب با توجه به در اقلیت بودن از یکسو و اختلاف نظر اساسی میان جریان‌های مختلف فکری آن ازسوی دیگر - از بعضی‌های سکولار گرفته تا جریان‌های اسلامگرا وابسته به محمود المشهدانی رئیس سابق مجلس این کشور - در صدد آن هستند تا با ائتلاف با دو جریان عمده شیعه این کشور نقش مهمتری در عرصه سیاسی عراق بازی کنند. هرچند برخی از آنها مانند عدنان الدلیمی همچنان بر مواضع قدیم خود پافشاری می‌کنند.^۱

درحالی که انگیزه‌های رسیدن به قدرت، برخی از احزاب سنی را دربر گرفته است، دو جریان اصلی شیعه دولت قانون و ائتلاف ملی نیز در صدد جذب حداکثری احزاب سنی هستند. این دو جریان با توجه به این موضوع که دولت آینده نیز ائتلافی

1. James Phillips, "Iraq's Elections: A win For Prime Minister Maliki and the United States, Heritage Foundation, February 9, 2009.

خواهد بود در صدد هستند از وزنه اعراب سنی به نفع خود بهره‌برداری کنند. ازسوی دیگر در طول چهار سال حکومت نوری مالکی بیشترین ناامنی‌ها از طرف گروه‌های عرب سنی رخ داد که عمده آنها پیوندهایی با القاعده عراق و برخی از سازمان‌های اطلاعاتی عربی داشته‌اند، از این‌رو، در دوره جدید مالکی بیشترین تلاش را صورت داده تا جریان‌های سنی معتدل و ملی‌گرای مذهبی عرب را وارد ائتلاف خود کرده و از افتادن آنها به دامن القاعده و کشورهای عربی جلوگیری کند. یکی از نکات مهم این انتخابات ازهم پاشیده شدن ائتلاف یکپارچه شیعیان است. تلاش‌های فراوانی ازسوی برخی جریان‌های عراقی و همچنین جمهوری اسلامی ایران صورت گرفت تا بار دیگر این ائتلاف احیا شود اما ائتلاف یکپارچه اکنون خود را در قالب ائتلاف ملی عراق معرفی می‌کند و حزب الدعوه به رهبری نوری المالکی با عنوان ائتلاف دولت قانون از آن جدا شده است.

با توجه به موارد بالا باید گفت انتخابات آینده عراق در فضایی رقابتی برگزار خواهد شد که در آن ائتلاف‌های قومی و مذهبی عراق بیشترین رأی ممکن را کسب خواهند کرد و ائتلاف سکولارها نیز علیرغم حمایت آمریکایی‌ها و برخی از کشورهای عربی از آنها در جذب آرای مناسب موفقیت چندانی نخواهند داشت. ائتلاف عمده کردها نیز در این دوره دارای ریزشی اساسی خواهد بود که بیشتر آن به ورود ائتلاف اراده و تغییر نوشیروان مصطفی باز می‌گردد که در انتخابات پارلمان محلی کردستان عراق موفقیت‌های خوبی کسب کرده بود.

افق دولت آینده عراق به نظر می‌رسد تک ائتلافی نباشد و سیاستمداران عراقی نیز به این نتیجه رسیده‌اند که بجز در سایه همکاری احزاب و جریان‌های مختلف سیاسی

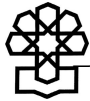
عراق روی آرامش نخواهد دید. آنچه در این انتخابات بیش از همه به چشم می‌خورد برگزاری انتخابات در فضایی رقابتی است درحالی که انتخابات سال ۲۰۰۵ در فضایی چالشی برگزار شد.

حذف بعثی‌ها از انتخابات

جریان بعثی‌زدایی که از زمان سرنگونی رژیم صدام در عراق شروع شده بود، هرچند در سال‌های ۲۰۰۸ و ۲۰۰۹ با فشارهای وارد شده توسط کشورهای عربی بر آمریکا و دولت عراق تا اندازه بسیاری راه بجایی نبرد، اما در انتخابات پیش روی عراق بار دیگر می‌توان این چالش سیاسی - فکری را به خوبی مشاهده کرد.

در قانون انتخابات عراق تأکید شده است که شخصیت‌ها، نیروهای بعثی و وابستگان آنها نمی‌توانند در انتخابات شرکت کرده و مصدر امور شوند. این موضوع در بند «۷» قانون انتخابات که به‌تازگی از تصویب مجلس عراق گذشته نیز به صراحت آمده و باعث تشدید درگیری‌های سیاسی و حتی قومی - مذهبی در این کشور شده است.

کمیته «بازخواست و عدالت» (کمیته ریشه‌کنی بعثی‌ها) براساس همین قانون خواستار ممانعت از مشارکت ۶۰۰ کاندیدا و ۱۵ تشکل در انتخابات پارلمانی این کشور شد و از حضور آنها جلوگیری به عمل آورد. صالح‌المطلک که عنوان رهبر جبهه ملی عراق را برعهده دارد، برجسته‌ترین فردی است که از مشارکت در انتخابات منع شده است. وی متهم است عقاید حزب منحل بعث را ترویج می‌کند و با رهبران و

افسران فراری این حزب روابط بسیار نزدیک دارد.^۱ صالح‌المطلک که اخیراً با همکاری ایاد علاوی سیاستمدار شیعه سکولار و طارق الهاشمی معاون اهل سنت ریاست‌جمهوری این کشور ائتلافی بزرگ را تشکیل داده بود تصمیم دارد از هیئت بازخواست و عدالت شکایت کند.

به‌نظر می‌رسد با بررسی بیشتر پرونده‌های ۶ هزار نامزد پارلمانی عراق تعداد دیگری نیز به جرم همکاری و همراهی با حزب بعث از وارد شدن به عرصه انتخابات منع شوند. ممنوعیت ورود بعثی‌ها به انتخابات عراق باعث واکنش سریع شبکه‌های خبری عربی وابسته شد. تا جایی که این شبکه‌ها اعلام کردند نتایج انتخابات عراق پیشاپیش مشخص شده است.^۲

اختلاف نظرها در مورد مشارکت بعثی‌ها باعث مداخله کمیسیون مستقل عالی انتخابات این کشور شد و قاسم العبودی سخنگوی این کمیسیون اعلام کرد که پس از دریافت شکایت از کمیته پارلمانی ریشه‌کنی بعثی‌ها، به بررسی این شکایت‌ها خواهد پرداخت.^۳

در داخل عراق نیز این اقدام تحرکاتی را ازسوی برخی از طرفداران صالح‌المطلک دربرداشت که مهمترین آن ازسوی فهرست العربیه وابسته به ایادعلاوی است که تهدید کرده در صورت عدم بازگشت مطلق به انتخابات و دایره رقابت‌ها یک روز پیش از برگزاری انتخابات در مورد مشارکت یا عدم مشارکت در انتخابات،

۱. حذف صالح‌المطلک از فهرست انتخاباتی عراق، خبرگزاری مهر، ۱۳۸۸/۱۰/۱۸.

۲. العربیه ادعا کرد نتایج انتخابات عراق پیشاپیش مشخص است، واحد مرکزی خبر، ۱۳۸۸/۱۰/۱۹.

۳. کمیسیون انتخابات عراق درباره سرنوشته ۱۵ حزب تصمیم‌گیری می‌کند، واحد مرکزی خبر، ۱۳۸۸/۱۰/۱۹.

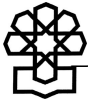
تصمیم‌گیری خواهد کرد.^۱ در همین حال جو بایدن معاون رئیس‌جمهور آمریکا با مسافرت مجدد به عراق تلاش دارد با فشار بر مقامات عراقی مقدمات حضور مجدد بعثی‌ها را در انتخابات فراهم کند.

قانون انتخابات عراق

یکی از عمده‌ترین موارد جنجالی در عراق، بحث قانون انتخابات این کشور است. در حالی که قرار بود انتخابات عراق در دی‌ماه جاری برگزار شود جدال بر سر قانون انتخابات این کشور تأخیری دوماهه را در زمان برگزاری انتخابات این کشور باعث شد که عمده آن نیز مخالفت طارق الهاشمی معاون رئیس‌جمهور با مصوبه مجلس و توی آن بود. مجلس عراق در راستای به روز کردن قانون انتخابات این کشور طرح‌هایی را تصویب کرد که دو بار توسط الهاشمی و تو شد - مصوبات مجلس عراق باید به امضای شورای ریاست‌جمهوری این کشور برسد - و برای بار سوم مجلس با توجه به خواست‌های الهاشمی بازنگری اساسی در قانون انتخابات کرد که شاید عمده‌ترین آن افزایش تعداد نمایندگان مجلس از ۲۷۰ نفر به ۳۲۵ نفر باشد. عمده درخواست الهاشمی اختصاص سهمیه‌ای بیشتر به پناهندگان عراقی در کشورهای دیگر بود که بالغ بر دومیلیون نفر هستند.

الهاشمی با استناد به این موضوع که بیشتر این پناهندگان از اعراب سنی هستند، قانون فعلی را به ضرر آنها دانسته بود و خواستار تصحیح آن شد. مهمترین تحول در قانون جدید انتخابات عراق قرار گرفتن سهم بیشتری از کرسی‌های مجلس به

۱. رهبران فهرست العراقیه تهدید به تحریم انتخابات پارلمانی عراق کردند، خبرگزاری حیات، ۱۹/۱۰/۱۳۸۸.

پناهندگان و بالا رفتن تعداد کرسی‌هاست. در قانون جدید انتخابات عراق و در ماده اول آن آمده است به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت این کشور، باید یک کرسی اختصاص داده شود که با توجه به آمار ارائه شده توسط وزارت بازرگانی عراق و با توجه به افزایش جمعیت این کشور، ۵۰ کرسی به مجلس عراق افزوده شده است. براساس این قانون ۳۱۰ کرسی به استان‌های ۱۸ گانه اختصاص می‌یابد. سهمیه استان‌های عراق به این شرح است:

بغداد ۶۸ کرسی، نینوا ۳۱ کرسی، بصره ۲۴ کرسی، ذی‌قار ۱۸ کرسی، سلیمانیه ۱۷ کرسی، بابل ۱۶ کرسی، الانبار ۱۴ کرسی، اربیل ۱۴ کرسی، دیاله ۱۳ کرسی، کرکوک ۱۲ کرسی، صلاح‌الدین ۱۲ کرسی، نجف ۱۲ کرسی، واسط ۱۲ کرسی، قادسیه ۱۱ کرسی، میسان ۱۰ کرسی، دهوک ۱۰ کرسی، کربلا ۱۰ کرسی و المثنی ۷ کرسی. بر همین اساس از ۱۵ کرسی باقیمانده هشت کرسی به اقلیت‌های دینی به‌شرح زیر اختصاص داده شده است:

به اقلیت مسیحی، پنج کرسی در استان‌های بغداد، نینوا، دهوک، کرکوک و اربیل؛ به اقلیت ایزدی‌ها، یک کرسی در استان نینوا، به اقلیت شبک، یک کرسی در استان نینوا و به صابئین یک کرسی در بغداد اختصاص داده می‌شود. همچنین هفت کرسی باقیمانده با توجه به نتایج انتخابات به تشکل‌های پیروز اختصاص می‌یابد. نکته قابل توجه در مورد قانون جدید انتخابات اینکه کردها ۱۰ کرسی بیشتر به‌دست آورده و زنان نیز سهمی یک‌سومی از تمام کرسی‌های پارلمانی را می‌توانند به‌خود اختصاص دهند. در قانون انتخابات عراق پناهنده به کسی گفته می‌شود که پس از آوریل ۲۰۰۳ به هر دلیلی از خانه و کاشانه خود کوچ کرده است.

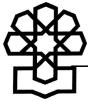

چگونگی برگزاری انتخابات عراق

براساس قانون انتخابات، هر استان یک حوزه انتخاباتی است که افراد ساکن آن استان می‌توانند به لیست‌های معرفی شده توسط احزاب که به وسیله کمیسیون عالی مستقل انتخابات عراق تأیید شده‌اند؛ رأی دهند. با وجود ۱۴ ائتلاف و ۱۰۶ تشکل در انتخابات این کشور انتظار می‌رود که نتایج انتخابات با تأخیر اعلام شود. کمیسیون عالی مستقل انتخابات عراق برای سهولت در برگزاری انتخابات ۱۶ اسفندماه اقدام به اختصاص کدهای انتخاباتی برای هر تشکل و ائتلاف کرده است که رأی‌دهندگان بهتر بتوانند آرای خود را به صندوق بریزند.

این کدها که به صورت قرعه به هر تشکل و ائتلاف تعلق می‌گیرد مهمترین شناسه آن محسوب شده و کار شمارش آرا نیز براساس این خواهد بود. براساس قرعه‌کشی صورت گرفته در کمیسیون عالی مستقل انتخابات عراق چهار ائتلاف عمده کشور این کدهای انتخاباتی را دریافت کردند: شماره ۳۱۶ متعلق به ائتلاف ملی عراق که مجلس اعلای اسلامی عراق از احزاب مهم تشکیل‌دهنده آن است؛ شماره ۳۳۷ متعلق به ائتلاف دولت قانون به رهبری نوری المالکی نخست‌وزیر عراق، شماره ۳۷۲ متعلق به ائتلاف کردستان شامل حزب اتحادیه میهنی به رهبری جلال طالبانی رئیس‌جمهوری عراق و حزب دمکرات به رهبری مسعود بارزانی رئیس منطقه کردستان و شماره ۳۳۳ متعلق به حزب العراقیه متعلق به ایاد علاوی نخست‌وزیر اسبق عراق از جمله این شماره‌هاست.^۱

۱. تعیین شماره‌های تشکل‌های سیاسی، خبرگزاری مهر، ۱۳۸۸/۱۰/۴.

انتخابات در استان کرکوک برگزار نخواهد شد و براساس قانون انتخابات عراق انتخابات در کرکوک و استان‌هایی که دفاتر آنها مشکوک (مورد تردید و ابهام) هستند در موعدی که به طور فوق‌العاده مشخص می‌شود صورت می‌گیرد.

در مورد سرنوشت کرکوک در بند «۳» ماده (۵) قانون انتخابات عراق آمده است: مجلس نمایندگان کمیته‌ای از اعضای خود که از استان کرکوک و از هر استان دارای دفاتر مشکوک هستند تشکیل می‌دهد. این کمیته مرکب از نمایندگان بخش‌های تشکیل‌دهنده جمعیت هر استان و با عضویت نماینده‌ای از هر یک از وزارتخانه‌های برنامه‌ریزی، کشور و بازرگانی و کمیساریای عالی مستقل انتخابات، به یاری سازمان ملل است تا اشتباه و افزایش حاصله در دفاتر رأی‌دهندگان طبق بیانیه‌های رسمی و معیارهای وارده در مقررات پایانی و ماده دوم این قانون برای تصحیح دفتر رأی‌دهندگان مورد بازرسی و بررسی قرار گیرد به شرط اینکه کمیته کار خود را در عرض یک سال از تاریخ آغاز به کارش انجام داده و به اتمام برساند (به قانون انتخابات عراق که ضمیمه گزارش است رجوع شود).

کشورهای خارجی و انتخابات عراق

عراق به‌عنوان کشوری اشغال شده و با وجود داشتن دولتی مستقل همچنان مکانی برای دخالت قدرت‌های اشغالگر از یکسو و برخی از کشورهای همسایه ناراضی از وضع موجود است. مراجع دولتی عراق در طول ماه‌های گذشته بارها بر وجود اراده خارجی برای دخالت در انتخابات این کشور پرده برداشته‌اند تا جایی که برخی از

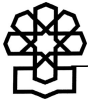
نمایندگان مجلس این کشور از فشار دولت آمریکا برای تصویب قانون انتخابات این کشور سخن گفتند. در این میان، آمریکا، برخی از کشورهای عربی به رهبری عربستان، رژیم صهیونیستی به عنوان مهمترین محورهای مداخله‌گر در انتخابات عراق شناخته می‌شوند.

عربستان: این کشور به همراه محور مصر، اردن و برخی از کشورهای همسو خواستار روی کار آمدن قدرتی غیرمذهبی در عراق هستند و از این‌رو از سکولارهای شیعه و برخی از احزاب عرب سنی غیرمذهبی مانند بعثی‌ها حمایت می‌کنند. براساس گزارش‌های منتشر شده دولت عربستان برای کمک به ائتلاف سکولار ائتلاف ملی جدید عراق به رهبری ایاد علاوی یک میلیارد دلار اختصاص داده است^۱ که در صورت صحت، این موضوع می‌تواند تأثیرات نامطلوبی بر انتخابات و نتایج آن داشته باشد.

آمریکا: آمریکایی‌ها عمدتاً دو هدف عمده را در انتخابات عراق دنبال می‌کنند که طراح اصلی آن نیز جو بایدن معاون رئیس‌جمهور آمریکا است، وی در طول ماه‌های گذشته سفرهای رسمی و غیررسمی بسیاری به عراق داشته است. دو هدف عمده آمریکایی‌ها را می‌توان این‌گونه برآورد کرد: ترغیب مالکی به عدم همکاری با ائتلاف ملی عراق و دیگری افزایش حمایت‌ها از جریان ایاد علاوی و طراحی طرحی برای بازگرداندن وی به قدرت.

به نظر می‌رسد عدم توفیق تلاش‌ها برای اعاده ائتلاف یکپارچه شیعیان و عدم ورود مالکی به ائتلاف ملی عراق - به رهبری مجلس اعلا - را باید به دخالت آمریکایی‌ها ربط داد. مالکی از شهریورماه گذشته اعلام کرده بود قصد دارد به

۱. عربستان از برخی جریان‌های عراق حمایت مالی می‌کند، خبرگزاری فارس، ۱۳۸۸/۸/۶.

ائتلاف ملی بپیوندد، اما این مهم روی نداد. هر چند آنچه در پشت پرده انتخابات عراق در جریان است هنوز مشخص نیست؛ اما به نظر می‌رسد مالکی با وعده آمریکایی‌ها مبنی بر انتخاب مجدد به عنوان نخست‌وزیر، خود را از ائتلاف ملی کنار کشیده است. آمریکا و عربستان با توجه به حجم سرمایه‌گذاری بر روی جریان سکولار حاضر در انتخابات امیدوارند که دولت آینده ائتلافی باشد میان ائتلاف دولت قانون مالکی و سکولارها تا جریان مذهبی حاضر در ائتلاف ملی - که به زعم آمریکایی‌ها به ایران نزدیک است و دارای گرایش‌های شیعی بیشتری است - مجال بروز و ظهور پیدا نکند.

بایدن به عنوان طراح دولت اوباما در انتخابات عراق بر این باور است اگر ائتلاف ملی در انتخابات عراق پیروز شود، به این معنی است که ایران در عراق پیروز شده و این مسئله، موضع ایالات متحده را در عراق تضعیف خواهد کرد و به قدرت منطقه‌ای ایران خواهد افزود. برخلاف آمریکا که به صورت دوگانه از علاوی و مالکی حمایت می‌کند، عربستان و کشورهای همسو با آن به هیچ عنوان نمی‌خواهند مالکی در انتخابات آینده پیروز شده و دارای مشارکت سیاسی بالا باشد و از این‌رو با دخالت در امور داخلی این کشور فضایی را به وجود آورده‌اند تا نسبت به دولت وی بدبینی عمومی به وجود آید. اتهامات صورت گرفته در چند هفته گذشته به عربستان مبنی بر دخالت در انفجارهای عراق مؤید مداخله هدفمند این کشور در روند امنیتی برای تأثیرگذاری بر جریان‌های سیاسی و انتخابات آتی عراق است.^۱

سوریه: سوریه‌ها خود را در عراق دارای منافع خاصی می‌بینند و از ابتدای اشغال این کشور توسط آمریکا و هم‌پیمانان این کشور سیاست مخالفت با حضور

۱. نقش مرموز آمریکایی‌ها در انتخابات عراق، دیپلماسی ایرانی، ۱۳۸۸/۱۱/۱۶.

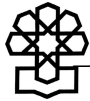
نیروهای خارجی را در پیش گرفته‌اند.

مقامات سوری اولویت اول خود را در عراق بر خروج این نیروها قرار داده و امروز نیز مانند دهه‌های گذشته به محل اقامت مخالفان دولت بغداد تبدیل شده است. دمشق از این نیروها برای پیشبرد اهداف خود در این کشور استفاده می‌کند که در برخی موارد نارضایتی طرف عراقی را در پی داشته و اختلافات شدیدی را نیز باعث شده است. سوری‌ها در حال حاضر موضع مثبت و منفی در قبال انتخابات در پیش نگرفته‌اند و عملاً منتظر نتیجه برآمده از انتخابات هستند.

در بُعد دیگر به نظر می‌رسد برخی از جریان‌های امنیتی سوری با برخی از سازمان‌های امنیتی عربی به‌خصوص عربستان، مصر و اردن هماهنگ بوده و نوعی از راهبردها را در این کشور به‌صورت هماهنگ پیش می‌برند.

دولت عراق، سوریه را متهم می‌کند که در پشت انفجارهای اخیر این کشور قرار دارد و سران دمشق نیز به‌شدت این اتهام را رد می‌کنند. به گفته این مقامات دولتی، آقای مالکی در صدد بهره‌برداری از این موضوع در راستای انتخابات آتی و کسب رأی است. برخی از منابع آگاه نیز سوریه را از این اتهام جدا کرده و معتقدند این انفجارها را برخی از سازمان اطلاعاتی عربی با همراهی آمریکا انجام داده‌اند اما طراحی این عملیات‌ها به‌گونه‌ای صورت گرفته که طرف سوری به‌عنوان متهم در مظان قرار گیرد.

رژیم صهیونیستی: این رژیم از زمان حمله آمریکا به عراق حضور پررنگ و سنگینی در این کشور داشته و انتخابات آینده عراق را به چشم فرصتی برای برخی تضمین‌های امنیتی خود ارزیابی می‌کند. این رژیم که روابط خوبی با کردهای شمال

عراق دارد امیدوار است با قدرت‌گیری سکولارها بتواند روابط حداقلی با دولت جدید عراق برقرار کند. در افق روابط عراق و رژیم صهیونیستی بحث مبادلات انرژی جایگاه ویژه‌ای دارد و این رژیم در تلاش است تا نفت مورد نیاز خود را طریق احیای خط لوله عراق به حیفا احیا کند. شرکت‌های امنیتی و همچنین نفتی اسرائیل نیز در تلاش هستند در قالب مشارکت با برخی از شرکت‌های غربی در طرح‌های توسعه‌ای عراق حضور پیدا کنند. بنیامین بن‌یاعذر وزیر امور زیربنایی اسرائیل در تازه‌ترین اظهارنظر خود گفته بود که حضور این رژیم در بندر بصره در نزدیکی مرزهای ایران می‌تواند کمک بسیاری به این رژیم کند. هر چند وی نامی از این کمک‌ها نبرد اما به‌خوبی می‌توان اهداف این رژیم را در عراق با پشتیبانی آمریکا مشاهده کرد.^۱

ایران و انتخابات پارلمانی عراق

بدون شک دومین انتخابات پارلمانی عراق یکی از مهمترین نقاط عطف تحولات سیاسی - اجتماعی این کشور محسوب می‌شود. این مسئله با توجه به رقابت جریان‌های مختلف قومی - مذهبی در ساختار هرم قدرت سیاسی در این کشور و شکل‌گیری ثبات و امنیت نسبی در عراق، نقش مهمی در تعیین ترجیحات سیاسی و امنیتی این کشور و تعاملات آن با قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای و به‌ویژه ایران دارد، در این میان، با توجه به شکل‌گیری ائتلاف‌ها و گروه‌بندی‌های جدید سیاسی در انتخابات پیش رو، مهمترین اولویت‌های سیاست خارجی ایران در قبال انتخابات این کشور و

۱. خیز وزیر رژیم صهیونیستی برای تصرف بصره، تابناک، ۴/۱۰/۱۳۸۸.

تحولات سیاسی - امنیتی آن در سال ۲۰۱۰ باید بر محورهای زیر متمرکز شود:

۱. خروج نظامیان آمریکایی از عراق: این مسئله باید به عنوان یک اصل راهبردی و اصولی در سیاست خارجی ایران در قبال عراق مد نظر قرار گیرد و با مطرح شدن موضوع به عنوان یک خواست عمومی در این کشور و سوق دادن نامزدهای انتخاباتی به سوی شعار خروج نظامیان آمریکایی از عراق، زمینه خروج آنان از این کشور در راستای پیمان امنیتی آمریکا و عراق محقق شود.

۲. مقابله با بازگشت بعثی‌ها به ساختار قدرت در عراق: با توجه به اینکه این جریان - که مخالف جدی ایران و منافع آن است - در حال حاضر یک جریان تحت تعقیب در عراق محسوب می‌شود و دولتمردان عراقی نیز تمایلی به حضور آن در ساختار قدرت این کشور ندارند، از این رو باید طرح بعثی‌زدایی در عراق جدی گرفته شده و در این رابطه به دولت این کشور کمک کرد. از سوی دیگر با توجه به اینکه ایران و برخی از کشورهای منطقه مانند کویت از حضور بعثی‌ها در ساختار قدرت عراق، لطامات جبران‌ناپذیر بسیاری متحمل شده‌اند لازم است دو کشور ایران و عراق، هماهنگی‌های مطلوبی را به‌ویژه در سطح پارلمانی برای عدم ظهور مجدد بعثی‌ها در ساختار قدرت عراق داشته باشند.

۳. تداوم مذاکرات با دولت آینده عراق در مورد اختلاف تاریخی عراق با ایران: با توجه به تقویت ثبات و امنیت در عراق و بهبود اوضاع اقتصادی این کشور و احتمال افزایش طرح اختلاف ارضی و مرزی از سوی برخی از دولتمردان عراقی، جمهوری اسلامی ایران باید با تأکید بر قرارداد قطعی و غیرقابل تغییر ۱۹۷۵ الجزایر، برخی از اختلافات میان دو کشور از جمله وضعیت آتش‌بس و غرامت‌های جنگ

تحمیلی را در دستور کار خود قرار دهد. در این زمینه، ضرورت لایروبی یک‌جانبه ارون‌درود از سوی دولت عراق به عنوان بخش کوچکی از غرامت‌های جنگ تحمیلی باید مورد تأکید قرار گیرد.

۴. تقویت دیپلماسی اقتصادی ایران در عراق: با توجه به شرایط جدید عراق و حضور گسترده شرکت‌های خارجی در این کشور که با افزایش ثبات و امنیت در عراق تقویت خواهد شد، فعالیت‌های ایران در عراق باید بر محور روابط بازرگانی متمرکز شود. براساس این، ایران در امر بازسازی این کشور باید حضور فعال داشته و زمینه حضور بخش دولتی و خصوصی کشورمان در بازار عراق تقویت گردد. در این میان، مسلماً گسترش فعالیت‌های اقتصادی ایران و عراق به پیوندهای گسترده روابط سیاسی - امنیتی نیز منجر خواهد شد.

جمع‌بندی

با توجه به تحولات کنونی عراق در آستانه برگزاری انتخابات پارلمانی این کشور و تغییر آرایش و ساختار ائتلاف‌ها و احزاب سیاسی عراق، مهمترین ملاحظاتی که باید در قبال انتخابات عراق و تحولات آتی این کشور مورد توجه قرار گیرد عبارتند از:

۱. دولت آینده عراق دولتی ائتلافی خواهد بود که نوع و ترکیب آن مشخص نیست. بنابراین با توجه به اینکه جریان‌ات نزدیک به ایران در عراق از ظرفیت بالایی برای پیروزی برخوردار هستند باید تلاش شود از هم‌اکنون میان دو ائتلاف «دولت قانون» به رهبری نوری‌مالکی و «ائتلاف ملی عراق» به رهبری ابراهیم الجعفری برای

تشکیل دولت آینده این کشور، توافق صورت گیرد، زیرا که در غیر این صورت آمریکایی‌ها تلاش جدی‌ای برای ائتلاف میان نوری‌مالکی و سکولارها به رهبری ایاد علاوی برقرار خواهند کرد.

۲. آنچه که از نتایج انتخابات استانی عراق به دست آمد این احتمال را افزایش داده که در انتخابات آتی پارلمانی عراق، سکولارها و بعثی‌ها بار دیگر، موفقیت نسبی و مهمی کسب کنند. این موفقیت می‌تواند توازن را به نفع کشورهای عربی و آمریکا به هم بزند. بنابراین تلاش برای حفظ وحدت و ائتلاف میان گروه‌های متمایل به ایران یک ضرورت اساسی است.

۳. رد صلاحیت برخی از سران بعثی برای مشارکت در انتخابات آینده، این احتمال را افزایش می‌دهد که بار دیگر موج بمبگذاری و انفجارها به عراق بازگشته و مشکلات امنیتی بار دیگر در این کشور شروع شود.

۴. دولت آینده عراق به هر صورت که شکل گیرد، صبغه عربی آن بیشتر خواهد بود و بحث روابط عراق با اتحادیه عرب با قدرت بیشتری مطرح خواهد شد. در این میان، نگاه به کشورهای عربی در راستای منافع ملی عراق و بحث قومی - در برابر منزوی کردن کردها - مطرح خواهد شد.

۵. انتظار می‌رود با تشکیل دولت آینده اختلافات ایران و عراق ابعاد بیشتری به خود بگیرد و از آنجایی که عراقی‌ها حاضر به پذیرش اصول کلی حاکم بر معاهده ۱۹۷۵ نیستند، ممکن است آنها در این مورد - به خصوص ارونردود - اقدامات جدیدی را برای دامن زدن به اختلافات مرزی در مناطق دیگر انجام دهند. بنابراین باید در این مورد، سیاستگذاری‌های مشخصی وجود داشته باشد.

۶. عراقی‌ها با پشت سر گذاشتن بحران‌های عمده امنیتی در طول چند سال گذشته، اکنون به دنبال برآورده کردن مطالبات ملی خود بوده و در این زمینه وارد حوزه‌های گوناگون خواهند شد که یکی از آنها نیز طرح اختلافات خود با ایران خواهد بود.

منابع و مآخذ

۱. اتحاد الکتاب العرب، مجله الفکرالسیاسی، العددان ۳۴-۳۵، السنه الحادیه عشره، صیف و الخریف ۲۰۰۹.
۲. الحقیقه‌الدولیه، مقالات المختاره و التقاریرالخاصه، خریف ۲۰۰۹.
۳. الاهرام، مرکز الدراسات السیاسیه و الاستراتیجیه، التقريرالاستراتیجی‌العربی، سنه ۲۰۰۹.
۴. وب‌گاه پارلمان عراق.
۵. پایگاه‌های خبری داخلی، خارجی و منطقه‌ای.
6. Rachel Schneller, Avoiding Election at Any Cost in Iraq, Council on Foreign Relations, December 3, 2009.
7. James Phillips, "Iraq's Elections: A Win for Prime Minister Maliki and the United States, Heritage Foundation, February 9, 2009.
8. Anthony Shadid Iraq Election's Highlight, Ascendancy of Tribes, "Washingtonpost, January 25, 2009.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۰۱۳۰

عنوان گزارش: دومین انتخابات پارلمانی عراق اسفند ۱۳۸۸ (مارس ۲۰۱۰)

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه سیاست خارجی)

تهیه و تدوین: کریم جعفری

ناظر علمی: محمد جمشیدی

متقاضی: معاونت پژوهشی

سرپرستار: حسین صدری‌نیا

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۸۸/۱۱/۲۰